

Etnisten vähemmistönuorten kokemukset virallisesta kontrollista ja leimasta

ELSA SAARIKKOMÄKI

Vaikka luottamus poliisiin on Suomessa korkeaa, viime aikoina keskustelua on herättänyt etninen profilointi, poliisin voimankäyttö ja Black Lives Matter -liike. Etnisten vähemmistöjen ja poliisin suhteet näyttävät usein kielteisinä ja niissä on havaittu epäluottamusta, mutta aihetta ei ole tutkittu riittävästi Suomessa. Tässä artikkelissa tutkitaan, millaisia kokemuksia etnisillä vähemmistönuorilla on kohtaamisistaan poliisien ja yksityisen turvallisuusalan toimijoiden kanssa. Artikkelissa tutkitaan myös sitä, miten nuoret ovat kokeneet tullessaan leimatuiksi näissä kohtaamisissa. Artikkelin hyödyntää kolmenkymmenen nuoren yksilö- ja ryhmähaastatteluaineistoa (N = 18), jota analysoidaan teemoittelun keinoin. Tutkimuksen osallistajat ovat syntyneet tai asuneet pitkään Suomessa. Silti he kokivat tulosten mukaan olevansa kontrollin alaisena arkielämässään. Nuoret tulkitsivat, että heidän oletettu maahanmuuttajataustansa tai etninen vähemmistötaustansa näyttäytyi poliisin, järjestyksenvalvojen ja vartijoiden näkökulmasta epäilyttävänä, potentiaalisena rikollisena tai häiriön aiheuttajana. Näitä tilanteita tuli esiin a) kontrollitoimijoiden etsiessä rikolliseksi epäiltyjä henkilöitä (leimaavat tuntomerkit), b) henkilöpapereita kysyttäessä Suomen kansalaisilta (oletettu ulkomaalaisvalvonta) ja c) yleisesti järjestyksenvalvonnassa. Tulosten mukaan epäily tuotti kielteistä kuvaa puuttumistoimista, leimaa ja toiseuden kokemusta. Leimautumista tapahtui näissä vuorovaikutustilanteissa, mutta nuoret myös vastustivat leimoja, esimerkiksi vältellessään tai kyseenalaistaessaan puuttumistoimia ja sanktioita. Artikkelin laajentaa ymmärrystä kriminologisesta leimaamisteoriasta ja kontrollin valikoivuudesta etnisten vähemmistönuorten näkökulmasta. Jatkuva epäilyn alaisena oleminen ja kontrollin kautta luotu rikollisen leima haastaa yhteiskuntaan kuulumista, identiteettiä ja luottamusta.

English summary at the end of the article

Avainsanat: etninen profilointi – kriminologinen leimaamisteoria – nuoret – poliisi – yksityinen turvallisuusala

JOHDANTO

Poliisin ja etnisten vähemmistöjen suhteista on keskusteltu viime aikoina ja esimerkiksi Yhdysvalloista lähtenyt Black Lives Matter -liike ja mielenosoitukset ovat levinneet myös Eurooppaan ja Suomeen. Tutkimuskirjallisuus etnisten vähemmistöjen ja poliisin suhteista on kattavaa englanninkielisissä maissa, mutta Suomessa aihepiiriä on tutkittu vasta suhteellisen vähän. Lisäksi yksityisen turvallisuusalan harjoittamaa kontrollia ei ole tutkittu paljoa maailmalla tai Suomessa. Aihe on kuitenkin ajankohtainen ja etnistä profilointia on nostettu esiin hiljattain esimerkiksi yhdenvertaisuusvaltuutetun blogikirjoituksessa ja YK:n rotusyrjintäkomitean suosituksessa (ks. Valonen, 2021). Tässä artikkelissa tarkastelen etnisten vähemmistönuorten asemaa kontrollin kohteena tuomalla esiin heidän kokemuksiaan virallisesta kontrollista. Keskityn sekä poliisiin että yksityisen turvallisuusalan puuttumistoiimiin, sillä kontrollitoimijoiden kentän kasvaessa ja moninaistuksessa pelkkä keskittyminen poliisiin ei ole riittävää.

Viime aikoina kriminologian alan tutkimusjulkaisut etnisten vähemmistöjen käsityksistä kontrollitoimijoista ovat Suomessa ja kansainvälisesti pääosin keskittyneet viranomaisluottamukseen prosessuaalisen oikeiden mukaisuuden näkökulmasta (esim. Bradford, 2014; Kääriäinen & Niemi, 2014; Murphy & Mazerolle, 2018; Saarikkomäki ym., 2020; Saarikkomäki & Alvesalo-Kuusi, 2020; Egharevba, 2021). Tässä artikkelissa on kuitenkin valittu leimaamisteoreettinen tarkastelunäkökulma, jotta keskusteluun voidaan tuoda muitakin näkökulmia. Yhteisiäkin piirteitä voidaan teorioissa nähdä, sillä

molemmat teoriat kiinnittävät huomiota poliisikontrollin mahdollisiin negatiivisiin merkityksiin. Julkaisut etnisten vähemmistöjen ja poliisin suhteista ovat olleet lähinnä englanninkielisiä (ks. seuraava jakso). Tämän artikkelin tavoitteena on tuottaa uutta näkökulmaa suomalaiseen keskusteluun hyödyntämällä kriminologista leimaamisteoriaa ja keskittymällä etnisiin vähemmistönuoriin. Laajempaan tutkimuskysymyksenä artikkelissa tarkastellaan, millaisia kokemuksia etnisillä vähemmistönuorilla on kohtaamisistaan poliisien ja yksityisen turvallisuusalan kanssa Suomessa. Artikkelissa tutkitaan myös sitä, miten nuoret ovat kokeneet tullessaan leimaetuiksi näissä kohtaamisissa. Aineistona on laadulliset haastattelut. Artikkelissa puhutaan laajasti kohtaamisista kontrollitoimijoiden kanssa (poliisi ja yksityinen turvallisuusala¹). Kohtaamiset voivat sisältää pysäytyksiä, häätämistä tai etniseksi profiloimiseksi miellettyjä tilanteita, mutta eivät rajaudu näihin. Tutkimuksessa keskitytään kuitenkin pääosin puuttumistilanteisiin eikä esimerkiksi avunpyyntöihin tai lupapalveluissa asiointiin.

TUTKIMUS ETNISTEN VÄHEMMISTÖJEN, POLIISIEN JA YKSITYISEN TURVALLISUUSALAN SUHTEISTA

Tutkimuksia etnisten vähemmistöjen suhteista poliisiin on tehty runsaasti etenkin Yhdysvalloissa, mutta myös Iso-Britanniassa. Näissä on havaittu, että suhteet ovat jännitteiset ja epäluottamukselliset. (esim. Feinstein, 2015; Ulmer, 2017; Flacks, 2018; Parmar ym., 2020; Phillips ym., 2020.) Eri etniset vähemmistöryhmät kokevat enemmän poliisikontrollia kuin valtaväestö (esim. meta-analyysit Brown & Benedict, 2002; Alberton &

toimijoiden erottaminen toisistaan on hankalaa, ja puhemielessä termillä vartija viitataan usein molempiin.

¹ Termillä yksityinen turvallisuusala tai vartija viitataan sekä vartijoihin että järjestyksenvalvojoihin, koska

Gorey, 2018). Pohjoismaissa aiheesta on huomattavasti vähemmän tutkimusta, mutta siihen on alettu kiinnittää huomiota yhä enemmän (Holmberg & Kyvsgaard, 2003; Pettersson, 2014; Solhjell ym., 2019; Schclarek Mulinari & Keskinen, 2020; Wästerfors & Burcar Alm, 2020).

Tällä hetkellä laajin Suomessa tehty tutkimus aiheesta on ”Pysäytetyt – Etninen profilointi Suomessa” (Keskinen ym., 2018; myös Schclarek Mulinari & Keskinen, 2020). Tutkimusaineistona käytettiin 185 yksilö- ja ryhmähaastattelua pääkaupunkiseudulla ja Turussa (ikä 15–52), joista 145 kuului etnisiin tai rodullistettuihin vähemmistöihin. Mukana oli lisäksi poliiseja ja muita asiantuntijoita. Lisäksi kahteen puhelinkyselyyn vastasi 362 valtaväestöön ja vähemmistöihin kuuluvaa nuorta aikuista. Raportin tarkoituksena oli tuottaa kuvailevaa tietoa vähän tutkitusta aiheesta. Etninen profilointi on Suomessa laittonta, mutta tulosten mukaan moni vähemmistöön kuuluva kokee tullessaan pysäytetyksi ulkonäkönsä tai ihonvärinsä perusteella arkisissa ympäristöissä, kuten kaupassa, koulumatkalla tai matkalla työpaikalle. Suhtautuminen pysäytyksiin vaihteli hyväksymisestä nöyryyttäviin tai ”toiseuden” kokemuksiin. Esiin tuli myös, että henkilön epäiltiin tekevän rikoksia vain siksi, että hän kuuluu etniseen vähemmistöön. Kyselyn mukaan etniset vähemmistöt kokivat kontrollia ja profilointia kantaväestöä enemmän, erityisesti vartijakohtaamisissa. (Keskinen ym., 2018.) Himanen (2019) käytti Pysäytetyt-projektin osa-aineistoa: poliisihaastatteluja sekä haastatteluja Romaniasta ja Bulgariasta muuttaneiden kadulla asuvien ja työskentelevien kanssa. Kohtaamiset poliisien ja yksityisen turvallisuusalan kanssa koettiin epäoikeudenmukaisina, aggressiivisina ja rankaisuvina ja ne aiheuttivat häpeää, pelkoa ja epävarmuutta. Tutkimuksessa ei varsinaisesti

puhuta leimaamisesta, mutta siinä nostetaan esiin näiden ihmisten lähes kriminalisoitu ja marginalisoitu asema sekä keskustelu rikoskontrollin ja ulkomaalaisvalvonnan yhteneemisestä. (Himänen, 2019.)

Suomi oli mukana Pohjoismaisessa projektissa, jossa tarkasteltiin etnisten vähemmistönuorten kokemuksia ja luottamusta poliisiin (EPEN). Projektin aineisto koostui 121 nuoren laadullisesta haastattelusta Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Teoriakehyksenä on prosessuaalisen oikeudenmukaisuuden teoria (esim. Saarikkomäki & Alvesalo-Kuusi, 2020; Saarikkomäki ym., 2020) ja myös intersektionaalinen näkökulma (Solhjell ym., 2019). Poliisikohtaamisilla oli vaikutusta nuorten kokemukseen yhteiskuntaan kuulumisesta ja luottamuksesta poliisiin (emt.). Yksi ero angloamerikkalaiseen tutkimuskenttään, joka heijastanee korkeaa luottamusta poliisiin Pohjoismaissa, oli että näiden nuorten näkemykset olivat osin myönteiset ja yleistä luottamusta löytyi (Saarikkomäki ym., 2020). Kuitenkin tulokset kaikista neljästä Pohjoismaasta osoittavat myös, että etniset vähemmistönuoret kokivat epäluottamusta poliisiin, epäoikeudenmukaista kohtelua sekä olevansa moninaisten puuttumistoimenpiteiden kohteena (Saarikkomäki ym., 2020). Suomen kontekstissa yksityinen turvallisuusala nousi keskeiseksi nuorten tilankäytön kontrolloijaksi (Saarikkomäki & Alvesalo-Kuusi, 2020).

Egharevba (2021) tutki kyselyn ja haastatteluiden avulla aikuisten etnisten vähemmistöjen kokemuksia poliisista Helsingissä, Tampereella ja Turussa nojaten niin ikään prosessuaalisen oikeudenmukaisuuden teoriaan. Tulosten mukaan suhteet olivat epäluottamukselliset: vastaajilla oli kokemuksia huo-noista kohtaamisista ja poliisin rasistisesta kielenkäytöstä (Egharevba, 2021). Myös

vuonna 2009 eri ikäluokille tehty kyselytutkimus (The European Union Minorities and Discrimination Survey) osoitti, että Suomessa asuvilla somalialaisilla oli alempi luottamus poliisiin kuin valtaväestöllä tai venäläisillä (Kääriäinen & Niemi, 2014). Lisäksi toisen polven maahanmuuttajien luottamus oli alhaisempi kuin ensimmäisen (Kääriäinen & Niemi, 2014). Vanhempi tutkimus, mutta mainitsemisen arvoinen, on Saaren (2009) tutkimuskatsaus poliisiin ja etnisten vähemmistöjen suhteesta 2000-luvun Suomessa. Katsaus nosti esiin, että suuri osa tutkimuksista keskittyi viranomaisten näkökulmiin, joka osoittautui myönteisemmäksi kuin kontrollin kohteiden näkökulma (Saari, 2009). Etnisten vähemmistöjen moninaisia, sekä kielteisiä että myönteisiä, näkökulmia poliisista on kuitenkin myös korostettu jopa vankilassa olevien nuorten aikuisten näkemyksissä (Honkatukia & Suurpää, 2007).

Selvityksissä on kiinnitetty huomiota eri vähemmistöryhmien kokemaan erilaiseen syrjintään arkielämässä laajemminkin (esim. Yhdenvertaisuusvaltuutettu, 2020). Viimeaikainen profilointiin liittyvä tutkimus on myös käsitteellistänyt rasistisia rakenteita pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa (Schclarek Mulinari & Keskinen, 2020). Lisäksi Suomen romaniväestön ja poliisin epäluottamuksellisia suhteita sekä romaninuorten kokemuksia eriarvoisesta kohtelusta on tutkittu (Grönfors, 1981; Honkatukia & Suurpää, 2007; Saari, 2009; Kulmanen, 2018; Keskinen ym., 2018). Nuorisotutkimuksen piirissä on myös keskitytty syrjintään eri kasvuympäristöissä (esim. Kääriälä ym., 2020).

Suomessa kriminologisen aihepiirin tutkimus on ollut vähäistä. Etnisiä vähemmistönuoria koskeva tutkimus on keskittynyt lähinnä prosessuaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja nuorten tilankäyttöön (Saarikkomäki & Alvesalo-Kuusi 2020; Saarikkomäki ym., 2020)

tai ollut kyselyluonteista (Keskinen ym., 2018). Lisäksi on tutkittu vankilassa asuvia nuoria aikuisia (Honkatukia & Suurpää, 2007). Tämä tutkimus tuottaa kriminologista tietoa keskusteluihin syrjinnästä ja rakenteellisesta rasismista tarkastelemalla kontrollin piirteitä ja leiman merkityksiä nuorten näkökulmasta.

KONTROLLIN KIELTEISET MERKITYKSET JA LEIMA

Kriminologiassa tutkitaan rikollisuuden lisäksi myös siihen keskittyvää kontrollia ja sosiaalisia reaktioita (Kivivuori ym., 2018). Tässä artikkelissa sosiaalisina reaktioina tutkitaan poliisiin ja yksityisen turvallisuusalan kontrollia, mikä voidaan määritellä viralliseksi sosiaalisesti kontrolliksi. Yksi kriminologian teoriaperinne, joka keskittyy rikollisuuteen ja poikkeavuuteen kohdistuviin sosiaalisiin reaktioihin ja kontrolliin, on leimaamisteoria (emt.). Leimaamisteoria on nostanut esiin kontrollin kielteisiä merkityksiä ja yhteiskunnan valta-asetelmiä. Kriminologinen leimaamisteoria kiinnittää huomiota kontrollin valikoivuuteen eli kohdistumiseen vähemmistö- ja marginaaliryhmiin sekä kontrollin ei-aiottuihin ja negatiivisiin seurauksiin (Lemert, 1951; 1967; Becker, 1963). Epäreiluksi koettu kontrolli voi aiheuttaa kielteisiä vaikutuksia, kuten ulkopuolisen leimaa ja yhteiskunnan syrjintää. Tavanomaisesti kontrollin ajatellaan ehkäisevän rikollisuutta, mutta leimaamisteoria on nostanut esiin kriittisen näkökulman: epävirallinen ja virallinen kontrolli voikin synnyttää tai lisätä rikollisuutta ja leimaantumista. Kohtaamiset rikoskontrollijärjestelmän kanssa voivat aiheuttaa sanktioiden kautta rakenteellisia leimavaikutuksia hankaloittaen esimerkiksi koulutus- tai työuraa, mikä puolestaan voi

johtaa syrjäytymiseen tai normirikkomuksiin. Identiteettimuutoksella viitataan siihen, että henkilö alkaa määritellä itsensä poikkeavaksi leimojen seurauksena ja rakenteellisilla vaikutuksilla puolestaan myös muiden reaktioihin. (Lemert, 1951; 1967; Becker, 1963.)

Leima muodostuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Leimaamisteorian keskiössä on huomioida sosiaaliset suhteet ja sosiaalisten kontaktien merkitys yksilön identiteetille ja mahdollisena leiman tuottajana (Chavez & Rocheleau, 2020). Henkilö voidaan nähdä poikkeavana ja/tai hän voi myös itse määritellä itsensä poikkeavaksi. Poikkeavaksi määritellyt henkilöt voidaan leimata ulkopuolisiksi (Becker, 1963). Vaikka poikkeava henkilö nähdään toimijana, toiminnalla on kuitenkin rakenteelliset rajat. Lisäksi yhteiskunnan toleranssin asteen nähdään vaikuttavan poikkeavuuden määrittelyyn (Lemert, 1951; Pekkarinen, 2010). Leimautuminen on prosessi, jossa sosiaaliset reaktiot kohdistuvat 'primaariin' poikkeavuuteen ja jotka tuottavat ja vahvistavat 'sekundaaria' poikkeavuutta (rakenteellisen vaikutuksen ja identiteettimuutosten kautta) (Lemert, 1951). Toistuvat kohtaamiset kontrollitoimijoiden kanssa voivat lisätä rikollisuutta, identifioitumista poikkeaviin ryhmiin ja vaikuttaa omakuvaan ja asenteisiin.

Leimaamisteorian osia on tutkittu empiirisesti erilaisissa konteksteissa, eri näkökulmista ja eri menetelmin (ks. esim. Kääriäinen, 1994; Harrikari, 2008; Pekkarinen, 2010; McAra & McVie, 2012; Goldson, 2013; Saarikkomäki & Kivivuori, 2016; Wiley & Esbensen, 2016; Kainulainen ym., 2017; Saarikkomäki, 2017; Chavez & Rocheleau, 2020). Tutkijoiden mukaan Suomessa leimavaikutusten ymmärtäminen nuorten osalta on jäänyt vähemmälle huomiolle riski- ja turvallisuuskeskustelujen nousun myötä

(Harrikari, 2008; Pekkarinen, 2010; ks. myös Goldson, 2013). On korostettu, että etenkin nuorten kohdalla kontrollin mahdollisten negatiivisten vaikutusten, kuten leimavaikutusten, tutkiminen on tärkeää (Harrikari, 2008; Pekkarinen, 2010; Korander, 2014). Erityisesti angloamerikkalaisissa maissa on kiinnitetty huomiota leimaamisteoriaan ja kontrollin valikoivuuteen rodullisen tai etnisen vähemmistöaseman perusteella jo pitkään (esim. Lemert, 1951, s. 51–53; Hall ym., 1978). Kontrollin valikoivuuden ilmiöstä on keskusteltu laajemminkin kuin teorian sisällä ja linkitettyä usein sosiaaliseen asemaan (käsitteinä esim. 'control biases', 'selectivity', 'disproportionality', 'over-policing'). Vartijoista löytyy leimaamista ja etnisyyttä käsittelevä ulkomainen tutkimus ('shopping while black' Gabbidon, 2003). Suomessa ei ole tarkasteltu juurikaan etnisyyden ja leiman yhteen kietoutumista ja aiempi leimaamisteoriaa käyttävä tutkimus on keskittynyt pitkälti valtaväestöön. Siten etnisen profiloinnin ja kriminologisen teorian keskustelujen kytkeminen Suomen kontekstissa on hyödyllistä.

Kiinnostavaa onkin tarkastella, (ovatko ja) miten nuoret ovat kokeneet tulleen leimatuiksi näissä kohtaamistilanteissa ja miten he käsitteellistävät leiman ollessaan vuorovaikutuksessa kontrollitoimijoiden kanssa. Miten tämä tarjottu leima vaikuttaa nuorten omakuvaan entä vastustavatko nuoret annettua leimaa? Tässä tutkimuksessa on rajauduttu tarkastelemaan nuorten näkökulmia leimasta kytkettynä etnisyyteen. Tutkimuksen ulkopuolelle jää myös sen tutkiminen, aiheuttaako leima poikkeavuutta, mikä vaatisi esimerkiksi pitkittäistutkimusaineiston tai erilaiset kysymyksenasettelut. Chavez ja Rocheleau (2020) ovat hiljattain korostaneet, että leiman ja etnisyyden suhdetta on tärkeää jälleen tutkia. Kriminologisessa keskustelussa on myös laajemminkin korostettu, ettei

etnisyyden ja rodullistamisen merkityksiä saa unohtaa (esim. Parmar ym., 2020; Phillips, ym. 2020).

AINEISTO JA MENETELMÄT

Aineistona käytetään laadullisia haastatteluja, joihin osallistui yhteensä 30 iältään 15–23 -vuotiasta nuorta (keskiarvo 17 vuotta). Haastatteluja on yhteensä 18, joista 12 yksilöhaastatteluja ja kuusi fokusryhmähaastatteluja. Käytin puolistrukturoitua teema-haastattelurunkoa ja toteutin vapaaehtoiset haastattelut osallistujan toiveiden mukaan joko yksilö- tai ryhmähaastatteluna. En havainnut eroja näiden välillä. Suurin osa haastatteluihin osallistuneista oli nuoria miehiä (N = 23) ja nuoria naisia oli seitsemän. Haastattelut tehtiin suomeksi. Rekrytoitaessa toivottiin, että he olisivat itse tai heidän vanhempi/vanhempansa olisivat syntyneet länsimaiden ja Euroopan ulkopuolella, ja olisivat joko syntyneet tai asuneet vähintään noin viisi vuotta Suomessa. 23 osallistujaa oli syntynyt Suomessa ja seitsemän muualla. Suurin osa osallistujista identifioitui taustaltaan johonkin Afrikan maahan (N = 21), kaksi Itä-Euroopan maahan ja kolme aasialaiseksi (+ muita maita neljä osallistujaa). Haastattelut on anonymisoitu ja tarkemmat tiedot haastattelujen tekopaikasta, spesifeistä tapahtumakuvauksista sekä haastateltavien taustasta (mm. vähemmistöryhmä/maa, nykyinen asuinalue) on jätetty pois.

Toteutin haastattelut 2016–2017 kahdella eri nuorisotilalla pääkaupunkiseudulla. Haastattelut kestivät 40–60 minuuttia ja ne nauhoitettiin ja litteroitiin. Osallistujille annettiin palkkioksi elokuvalippuja ja haastatteluissa tarjottiin pientä purtavaa. Lähes kaikki haastatteluihin osallistuneet nuoret olivat koulussa tai työelämässä ja heillä oli harrastuksia, eli he eivät sen perusteella kuuluneet kaikista

marginalisoiduimpiin ryhmiin. Osalla oli monia kohtaamisia poliisien ja vartijoiden kanssa ja osalla vain muutamia. Kaikilla nuorilla oli kokemus siitä, että kontrollia ja epäilyä kohdistui vahvasti heihin ja heidän kavერიiriinsä. Näkökulmana on nuoren näkökulma kohtaamistilanteisiin.

Aineisto on kerätty alun perin 'Experiences of policing among ethnic minority youth in the Nordic countries' (EPEN) –projektissa, josta on käytetty tässä edellä mainittu Suomea koskeva osa-aineisto (ks. lisää Solhjell ym., 2019; Saarikkomäki ym., 2020; Saarikkomäki & Alvesalo-Kuusi, 2020). Tässä artikkelissa käytetään uudenlaista teoreettista viitekehystä kuin aiemmassa tutkimuksessa. Spesifejä kysymyksiä leimaamisesta ei haastatteluissa esitetty eikä spesifiä sanaa leimaaminen juurikaan haastatteluissa käytetty (ainakaan haastattelijan aloitteesta), koska leiman tutkiminen ei ollut alkuperäinen asetelma. Projektin haastattelurunko sisälsi kysymyksiä nuorten taustasta ja vapaa-ajasta sekä heidän kokemuksistaan ja näkemyksistään poliisista, luottamuksesta ja poliisin työstä. Nuorten rikostaustasta en esittänyt spesifisti kysymyksiä, vaan he saivat halutesaan nostaa kyseisiä teemoja esiin. Haastattelurungon lopulla oli myös kysymyksiä yksityisestä turvallisuusalasta. Nuoret nostivat vartijat esiin jo haastattelujen alussa, mikä indikoi näiden kontrollitoimijoiden olevan merkityksellisiä.

Leimaamisteorian operatinalisoinnissa olen etsinyt haastatteluista teemoja liittyen osalualueisiin, joita leimaamisteoriassa on käsitelty. Teema-analyysissä etsin toistuvia teemoja ('patterned response'), jotka keskittyivät tutkimustavoitteeseen (Braun & Clarke, 2006). Koodaus oli osin aineistolähtöistä ja osin teoriaohjautuvaa (Braun & Clarke, 2006). Koodasin ensivaiheessa käyttäen NVivo-ohjelmaa ja toisessa vaiheessa siirsin

pääteemat ja relevanteimmat sitaatit Word-tiedostoon, jossa vielä viilasin koodausta ja valitsin lopulliset sitaattiesimerkit. Ensimmäisessä vaiheessa koodasin aineistosta seuraavat osiot: *policing creates labelling and embarrassing feelings; treated as a criminal and suspected; negative feelings and labelling; differences in police control (biases) based on area, age, ethnicity; discrimination and unfair treatment*. Osin koodit olivat päällekkäisiä ja siksi niitä on operationalisoitu eteenpäin. Tein myös rajauksia². Artikkelissa olen jakanut koodaamani aineiston kolmen alaotsikon alle selventääkseni miten tulokset liittyvät erilaisen sosiaalisen kontrollin muotoihin ja tilanteisiin.

TULOKSET: RIKOKSISTA EPÄILLYKSI JA EPÄILYTTÄVÄKSI LEIMAAVAT TILANTEET

Haastatteluihin osallistuneiden nuorten elämään kuului, että poliisi, vartijat tai järjestyksenvalvojat pysäyttivät tai lähestyivät heitä arkielämässä. Nuoret olivat esimerkiksi matkalla harrastuksiin tai viettämässä aikaa kaupungilla tai julkisissa liikennevälineissä kun kulkumatka tai ajanvietto keskeytyi. Tilanteet olivat toisinaan nuorille yllättäviä tai jopa pelottavia. Toisinaan ne taas kuvattiin tyypillisinä, toistuvina ja ”kuuluvan asiaan”. Erityisesti tilanteet, joissa kontrollitoimijan puuttumisen syy ei ollut selvillä nuorille, aiheuttivat mielipahaa ja ihmettelyä. Nuoret kokivat olevansa kaupunkitilassa valvonnan ja katseen alaisena ja tämä epäily liitettiin erityisesti etniseen vähemmistöasemaan (ks.

² Ensinnäkin, olen jättänyt ulkopuolelle kontrollin valikoivuutta (’biases’) koskevan keskustelun muilta kuin etnisen ja rodullistetun vähemmistötaustan osilta. Kontrollin valikoivuus on relevantti toki myös muiden taustatekijöiden osalta,

myös Keskinen ym., 2018; Saarikkomäki ym., 2020).

Haastatteluihin osallistuneet nuoret kertoivat olevansa kontrollin kohteena, koska heidät on leimattu ”maahanmuuttajiksi”, ja koska tämä maahanmuuttaja-leima assosioituu heidän tulkintansa mukaan rikolliseen ja epäilyttävään käyttäytymiseen kontrollitoimijoiden näkökulmasta. Nuorten puheissa tuli esiin tavallaan kahdenlaisia päällekkäisiä leimoja: ensinnäkin ”maahanmuuttajan” eli ”toisen” leima, toiseksi ”rikollisen” leima, jotka kytkeytyvät toisiinsa. Nuoret argumentoivat tätä heidän ryhmän kokemaa leiman ja epäilyn alaisena olemista eri tavoin: he kertovat tarinoita omista kohtaamisistaan kontrollitoimijoiden kanssa, he jakavat myös kavereiden ja perheen kokemuksia sekä pohtivat yleisellä tasolla kontrollitoimijoiden roolia ja luottamusta. Tässä artikkelissa on keskitytty erityisesti siihen, miten nuorten kertomissa ”kohtaamistarinoissa” kontrollitoimijoiden kanssa nousee esiin epäilyn ja leiman piirteitä. Mukailen Keskinen ym. (2018) jaottelea poliisityön neljästä tilanteesta, olen jakanut kohtaamiset tilanteiden mukaan kolmeen ryhmään, joiden sisällä käsittelem leimaimista. Tilanteet liittyvät (1) poliisiin tai vartijan toimesta tapahtuviin rikosepäilyihin ja tarkastuksiin, joissa etsitään tuntematonta tekijää epämääräisin tuntomerkein (2) poliisiin tai vartijan toimesta tapahtuvaan yleisen turvallisuuden ja järjestyksen valvontaan sekä (3) ulkomaalaisvalvontaan, lähinnä poliisin

mutta näistä on käyty kirjallisuudessa paljon keskustelua ja myös tässä projektissa aiemmin (Solhjell ym., 2019). Toiseksi, kontrollilla on myös positiivisia ja rikollisuutta ehkäiseviä vaikutuksia; tässä artikkelissa on rajauduttu tarkastelemaan kielteisiä vaikutuksia.

toimesta.³ Näiden tilanteiden tapahtumapaikoina olivat esimerkiksi julkinen tila, katu, kauppakeskus, kauppa, julkinen kulkuneuvo, asema, koulu tai rajavalvonta. Keskinen ja kollegat (2018, s. 30) havaitsivat, että ”Tapahtumien määrittely etniseksi profiloinniksi edellytti tilanteen tulkitsemista, mutta haastateltavat eivät suinkaan pitäneet kaikenlaisia pysäytyksiä, henkilöllisyyden tarkastuksia ja etsintöjä etnisenä profilointina...”. Sama huomio on tässä hyvä pitää mielessä: Kaikkia kohtaamisia poliisien tai vartijoiden kanssa ei tulkittu etnisiä vähemmistöjä leimaavaksi tai profiloinniksi. Kuitenkin havaittavissa oli, että lähes kaikki nuoret puhuivat ainakin yhdestä tai useammasta itselle tai kaverille tapahtuneesta leimaavasta kohtaamisesta.

Rikosepäilyt ja tarkastukset

Seuraavissa tilanteissa nuoret kertoivat olleensa tekemisissä kontrollitoimijoiden kanssa, koska he tulkitsivat, että poliisi tai vartijat epäilivät lähistöllä tapahtuneen jostain, jonka tekijöitä etsittiin. Nämä tilanteet tulkittiin toisinaan leimaaviksi sen perusteella, että nuoret arvelivat kontrollitoimijoiden kiinnittävän juuri heihin huomiota stereotypisoivilla perusteilla. Keskeistä ei ollut vain se, että kontrollitoimija tuli nuoren luo vaan se, että heidän käytöksensä tulkittiin suoraan syyttäväksi ja viitattiin epämääräisiin ”tuntomerkkeihin”, jotka usein perustuvat ulkonäköön ja ihonväriin. Puhe ”tuntomerkeistä” viittasi haastatteluissa esimerkiksi siihen, että poliisille on sanottu epäillyn olevan tummaihoisen, jolloin poliisin kuvattiin tulevan nuoren luo jo valmiiksi syyttäen

³ Keskinen ja kollegat (2018) erottelevat poliisi-työn muotona myös liikennevalvonnan, mutta näissä haastatteluissa se ei ollut vahva teema, (niissä oli vain mainittuna muutamia kertoja, että poliisi valvoo tietynlaisia autoja), joten sitä ei ole

vain, koska nuori on tummaihoisen, kuten seuraavassa esimerkissä:

V2: Jos on jotain porukkaa ryöstetty

VI: Tiedät sä niin ku et jos antaa jotain tuntomerkkei, et se on tummaihoisen tai tommosta. Kyl ne rupee meitä epäilee niin ku ensimmäisenä. Tulee kysyee, ”ootteks te ollu mukana tällasis jutuis?” ja niin edespäin.

Ha: Aa. Okei, joo. Nii ne on tullu sit ihan suoraa kysymään?

VI: Joo.

Ha: Kysyyks ne sit niis tilanteis henkkareita tai muuta? Vai miten ne sit selvittää ne?

VI: Henkkareit, ottaa kuvii. Sit ne periaattees laittaa sinne jonnekki poliisiasemalle jolta on ryöstetty ja sit, kysyy et ”onks se tää, onks se tää”. (L12, kaksi nuorta miestä)

Edellä olevassa sitaatissa nuori kertoo esimerkin siitä, miten ”tuntomerkkei et se on tummaihoisen” perusteella heitä tullaan herkästi epäilemään, jolloin heihin kohdistuu oletus rikollisen leimasta. Tämä vahvisti kokemusta ”erilaisuudesta” ja ei-valkoisuudesta, jonka perusteella asetettiin epäilyttäväksi ulkopuoliseksi ja oletetuksi ulkonäöltään ’tutuksi’ oletetuksi epäilyksi (myös Schclarek Mulinari & Keskinen, 2020, s. 8). Lisäksi poika mainitsee henkilöllisyystodistuksen kysymisen ja kuvien ottamisen. Tällaiset toimenpiteet huolestuttivat monia nuoria ja he pelkäsivät, että tiedot jäisivät poliisiin

erillisenä jaksena. Tämä johtuu ehkä tutkimukseen osallistuneiden nuoresta iästä tai siitä, että he asuivat kaupungissa, jolloin tilanteet liittyivät julkisiin liikennevälineisiin.

rekistereihin. Leimaamisen osalta usein mainittu kontrollin kielteinen vaikutus voi olla henkilön tietojen mahdollinen poliisin rekisteriin jääminen, joka voi tulevaisuudessa estää esimerkiksi töiden tai koulupaikan saamisen. Kiinnostavaa oli, että nuoret olivat itse huolissaan näistä tilanteista. Vaikka tällä analyysillä ei päästä käsiksi siihen, vaikuttavatko nämä sanktiot nuoren tulevaisuuteen, kuten leimaamisteoria olettaa, voidaan ajatella niiden olevan nuorille merkityksellisiä, koska nuoret nostivat näitä esiin ja miettivät seurauksia. Haastattelujen mukaan heille ei ollut aina selvää, miten tietoja säilytetään ja käytetään sekä se, jäävätkö tiedot johonkin järjestelmään. Leimaamisteoriassa korostetaan, että paitsi identiteettimuutos myös yhteiskunnan rakenteellinen hyljeksintä ja sanktiot voivat aiheuttaa leimautumista (Lemert, 1951). Haastatteluissa puhuttiin muun muassa rikosrekisteristä sekä siitä, että poliisi rekisteröi nimen tai ottaa nuorista kuvan. Lisäksi paljon epävirallisempina kontrollina mainittiin, että poliisi tai vartijat tuntevat kaverit ja perheenjäsenet, jolloin nuori koki olevansa jo valmiiksi leimattu viranomaisille tuttuuden takia. Leimankokemusta ei siten välttämättä aiheuta vain virallinen rikosrekisteri vaan myös epäviralliset sanktiot. Seuraavassa esimerkissä (B2) välittyy kuva siitä, että poliisi ei ole pysähtynyt selittämään tai tutkimaan asiaa, vaan automaattisesti häätää nuoret pois.

(...) Poliisit tuli, oltiin vaan siellä jossain, siin lähellä oli ehkä tapahtunut jotain, jotkut muut oli tehny jotain. Sit ne tulee mejän luokse, et ilman muuta me oltais tehty se juttu. Silleen että lähtekää kotiin, menkää täältä pois. Me ei haluta nähdä teitä enää toiste. (B2, ryhmähaastattelu, 4 nuorta miestä)

Yksittäisenä tällaiset tarinat eivät vielä välttämättä lisää leiman kokemusta (toki niinkin voi käydä), mutta erityisesti epäilyjen toistuksessa usein, erilaisissa paikoissa, tilanteissa ja eri aikoina, ne herättivät nuorissa tunteen rikolliseksi leimautumisesta. Osin tilanteet linkittyivät ulkopuoliseksi leimattuun ”ulko-maalaiseen” tai ”rikolliseen” identiteettiin (Becker, 1963) tai stereotyyppisesti ’tunnistettavaan’ ulkonäköön (Schclarek Mulinari & Keskinen, 2020). Nuoret alleviivasivat, että heidän käsityksensä mukaan puuttumistilanteita tapahtui usein ”ilman syytä” ja tilanne yllätti heidät. Tilanteita, joissa nuori oli itse tehnyt jotain niin, että poliisi tuli paikalle, ei niinkään ihmetelty, ellei ihmettely kohdistunut kontrollitoimijoiden käytökseen. Nuorten pohdinta epärealiteettien kokemuksista liittyi tilanteisiin, joissa he eivät nähneet selkeää syytä puuttumiselle. Nuoret siis erottelivat tarkasti tilanteiden luonnetta.

Toisinaan tapahtumia etenkin vartijoiden kanssa selvitettiin kameranauhojen avulla, nuoren itsensä pyynnöstä. Osassa tilanteista kontrollitoimijat pahoittelivat väärinkäsitystä jälkikäteen. Nuoret kokivat nämä tilanteet onnistuneempina kuin sellaiset, joissa tilannetta ei pahoiteltu. Se, että nuoret itse halusivat selvittää näitä tilanteita ja ikään kuin todistaa syyttömyytensä herättää kysymyksen myös siitä, että ajatellaanko, että leimalla on tai tulee olevan merkitystä tulevaisuuden, maineen tai identiteetin kannalta. Lisäksi tässä näkyy pyrkimys vastustaa leimaa konkreettisesti.

Yhdessä esimerkissä (N14) haastatteluun osallistuneet kertovat tarkan tarinan tilanteesta, jossa poliisiauto tulee kadulla heidän luokseen ja nuoret imitoivat poliisia, joka tarinassa kysyy ”ette tytöt vaan ois käynny kaljavarkaisissa?”, ”on annettu tuntomerkit, te täsmäätte”. Nuoret naiset pyrkivät itse sel-

vittämään tapahtunutta ja pyysivät, että poliisi veisi heidät tapahtumapaikalle kauppaan. Poliisi ei heidän mukaan suostunut siihen, vaan otti nimet ylös. Haastateltavat alle viivaavat tilanteen kummallisuutta sillä, että tuntomerkkeinä puhuttiin pituudesta (pitkä ja lyhyt) ja etnisyydestä sekä sukupuolesta (kaksi tyttöä), mutta lopulta heille selvisikin, että ilmeisesti epäiltyä olikin ”narkkari” ja ”tumma pitkä poika”. Nuori sanoo hieman ironisesti ”Niitten mielestä me sovittiin siihen (tuntomerkkeihin) hyvin”. Tarinan voisi lukea niinkin, että epäilyn alaisena olemiseen riittää, että kuvaus oletetusta etnisyydestä ”täsmää”, jolloin sukupuolella tai olemuksella ei ole niin väliä. Toisaalta on myös korostettu intersektionalisuutta ja sitä, että myös muilla tekijöillä kuin etnisellä taustalla on merkitystä, mikä on kuitenkin rajattu tässä artikkelissa pois (ks. esim. Solhjell ym., 2019). Haastatteluissa myös tuotiin ilmi, että mahdollista mutta harvinaisempaa on se, kun poliisi tulee suoraan sanomaan asiasta, kuten edellä olevassa esimerkissä. Epäilyä kohdistui myös ei-verbaalista kuten ”aina ne kattoo meitä” kommentista käy ilmi.

Ulkomaalaisvalvonta

Poliisikontrolliin liittyy muunkinlaisia tilanteita kuin rikoksista epäily, ja poliisi tekeekin työssään myös ulkomaalaisvalvontaa, johon sisältyy riski etnisestä profiloinnista (Keskinen ym., 2018). Haastatteluissa tuli esiin tilanteita, joissa poliisi lähestyi nuoria ja kysyi henkilöllisyystodistusta vain ”maahanmuuttajaksi” tai ”ulkomaalaiseksi” oletetuilta nuorilta eikä vieressä olevalta ”suomalaiseksi” oletetulta nuorelta. Osa nuorista ei maininnut henkilöllisyystodistuksen kysymistä, kun kysyin yleisesti heidän kohtaamisistaan poliisien kanssa, mutta kun kysyin erikseen, onko

poliisi kysynyt henkilöllisyystodistusta, lähes kaikki kertoivat tällaisista tilanteista. Esimerkiksi Suomessa syntyneet tytöt kuvasivat tilannetta näin:

A: No joo. Ennen kyseltiin enemmän henkareita, en mä tiää oliks se joku ulkomaalais-taustaisia ihmisiä, joilla ei ole lupa olla Suomessa. Kyl se välillä tuntu rasismilta, mut kyl se on ymmärrettävää jos halua tietää et onks tää ihminen luvalla Suomessa. (...)

Ha: Ai, miltä se sit tuntuu?

A: Rasistiselta. Mut on se omalla tavalla ymmärrettävää, mut omalla tavalla silleen, en mä tiää. En mä itteeni ookaan koskaan suomalaisena pitänyt, mut kun mä oon kummiskin syntynyt täällä, niin on se silleen, en mä tiää miten ottaa. Mut on se vähän kiusallista. Mun vieressä on suomalaisia ihmisiä, niin niiltä ei kysytty vaan multa. (...)

Ha: Sä sanoit että et ihan tunne suomalaiseksi?

A: Tunne itseäni suomalaiseksi. En mä tiää, se on aina ollu nuoruudessa mukana että sinä olet ihan erimaalainen kuin minä. ...

D: Mun kaverit on aina silleen et sä oot suomalainen ja mä oon silleen et millä tavalla? Koska sulla on Suomen henkilötunnus ja sä oot suomalainen. Mä oon silleen et passi sanoo niin, mut en mä ite silleen sanois.

Ha: Miten sä ite koet?

A: Sulle koko ajan muistutetaan et sä et oo suomalainen koska sä et oo samanvärinen kun suomalainen, niin säkin ite hyväksyt sen että sä et oo suomalainen. Se tulee automaattisesti, ei sitä voi välttämättä päättää ite. (2 nuorta naista, J10)

Vaikka kyseessä on poliisin puuttumisen muodoista ”pelkkä” henkilöllisyystodistuksen kysyminen, kiinnostavaa oli, että tämäkin toimenpide voi saada aikaan vahvan tunteen siitä, että on leimattu ulkopuoliseksi, maahanmuuttajaksi tai laittomaksi maassa oljaksi vain ihonvärin perusteella. Kuten tässä esimerkissä, moni muukin haastatteluun osallistunut nuori kuvaa myös ymmärtävänsä toimenpidettä, mutta kokevansa sen hankalana. Esimerkissä nuori puhuu siitä, miten hän ei koe olevansa suomalainen ihonväriinsä kohdistuvan syrjinnän ja rasismin takia: ”Sulle koko ajan muistutetaan et sä et oo suomalainen koska sä et oo samanvärisin kun suomalainen”. Poliisi joka tulee kysymään paperit, on yksi osa tätä ”muistuttajien” joukkoa. Haastattelussa tulee esiin se, miten tapahtumat liitetään osaksi identiteetin rakentumista, omakuvaa ja ulkopuolisuuden rakentumista (Becker, 1963; Lemert, 1951): ”Niin säkin ite hyväksyt sen että sä et oo suomalainen. Se tulee automaattisesti, ei sitä voi välttämättä päättää ite.” Näin ollen voidaan ajatella, että ”pienilläkin” poliisikohtaamisilla voi olla suuri merkitys.

Kaikissa haastatteluissa pysäytysten merkityksestä ei puhuttu näin suoraan tai reflektoiden, kuten edellisessä esimerkissä, mutta sanavalinnat alleviivasivat kokemusta ulkopuolisuudesta. Esimerkiksi ”muista” puhutaan ”suomalaisina” tai ”valkoisina” ja meistä ”ulkomaalaisina”, ”maahanmuuttajina”, ”erilaisina”, ”erimaalaisina”. Termejä käytettiin myös silloin, kun haastateltavat olivat syntyneet Suomessa ja olivat Suomen kansalaisia. Muutama haastateltava, joiden vanhemmat olivat kotoisin Itä-Euroopasta ja jotka identifioituivat valkoisiksi, kokivat silti näyttävänsä ”ulkomaalaiselta” ja erilaiselta poliisin silmissä. Suomalaisuuden määritelmä näyttäytyi hyvin kapeana (Schclarek

Mulinari & Keskinen, 2020). Poliisin pysäyttäminen ja henkilöpapereiden kysyminen vahvistivat ulkopuolisuuden ja ulkomaalaisuuden tunnetta. Leimaamisteoriassa kiinnitetään huomiota kontrollin ei-aiottuihin seurauksiin ja tämän voi nähdä yhtenä sellaisena.

Toisaalta voidaan huomata edellisessä esimerkissä, että useinkaan nuoret eivät alkaneet esimerkiksi protestoida poliisin toimenpiteitä vastaan, vaan osin myös hyväksyivät niitä. Tämän voi mahdollisesti tulkita pyrkimykseksi vastustaa leimaa ja pyrkiä ymmärtämään epäreiluksi koettua tilannetta. Leimaamisteoriaa onkin muun muassa kritisoitu siitä, että leima ei ole aina automaattinen (esim. Kivivuori ym., 2018) ja haastatteluissa tuli myös esiin, kuinka nuoret vastustivat leimoja. Nuoret esimerkiksi kysyivät viranomaisilta syitä puuttumistoimenpiteisiin, pyrkivät todistamaan syyttömyyttään ja keskustelemaan. Joskus he myös konkreettisesti pyrkivät välttämään paikkoja, joissa on kontrollia, tai he miettivät kenen seurassa liikkuu.

Yleisen turvallisuuden ja järjestyksen valvonta

Kolmas yleinen kohtaamistilanne ei liity spesifisti johonkin tapahtuneeseen rikosepäilyyn, kuten ensimmäisessä jaksossa, vaan on yleisempi kokemus siitä, että poliisi, vartijat ja järjestyksenvalvojat seuraavat toimintaa tai häätävät pois. Tilanteissa hahmottuu kuva paitsi vaikutuksista identiteettiin ja leimautumiseen, myös käytännön arkitoimintojen hankaloitumisesta (myös Keskinen ym., 2018), kuten kaupassa käymisen tai julkisissa liikennevälineissä kulkemisen hankaluus. Nuoret kokivat olevansa ikään kuin valmiiksi leimattuja potentiaalisia epäiltyjä, riskin tai häiriön aiheuttajia tai rikollisia oletetun maa-

hanmuuttajataustansa (tai nuoren ikänsä) takia. Nuoret peilasivat leimaamisteorian ajatusta kontrollin valikoivasta kohdistumisesta (Lemert, 1951) vertaamalla omia ja kavereiden kokemuksia poliiseista ja vartijoista siihen, miten he näkevät tai ovat kuulleet, että valtaväestöä kohdellaan. Haastatteluissa nousi esiin kertomuksia tilanteista, joissa poliisin ja vartijoiden huomio oli kiinnittynyt heihin tai heidän kavereihinsa, mutta ei-maahanmuuttajaksi oletettu ”suomalainen” sai jatkaa toimintaansa, kuten alla olevassa poikien haastattelusitaatissa.

H: No vartijat jos ne näkee et sä oot ulkomaalainen se näkee ihan tarkkaa. Jos taas oot Suomalainen nii ne ei kiinnosta mitään. (R18, yksi nuori mies)

H2: Ku me ollaan mustii, meit seurataan. (...)

H1: Vaik siel on paljo muitki, enemmän porukkaa. Niin ku just meit seurataan ku tullaan sisään. (L12, kaksi nuorta miestä)

Myös Wästerfors ja Burcar Alm (2020) havaitsivat, että Ruotsissa asuvat etniset vähemmistönuoret vertasivat poliisin valtaväestön kohtelua siihen, miten heitä kohdeltiin. Tällaisen vertailun voi nähdä myös heijastavan ulkopuolisuuden kokemusta ja omakuvan rakentumista ”ulkopuolisenä”. Pieni osa nuorista nosti esiin, kuinka jotkut vartijat käyttivät rasistista leimaavaa nimittelyä puhuessaan heille, tai he olivat kuulleet tällaista kavereiltaan. Näissä haastatteluissa ei mainittu rasistista nimittelyä poliisin osalta, mutta tällaista on raportoitu Suomessa tehdyssä tutkimuksessa (Egharevba, 2021). Seuraavan ryhmähaastattelun nuorilla oli poikkeuksellisen negatiivinen kuva poliisista ja siksi kysynkin heiltä suoraan, ovatko poliisit

haukkuneet heitä, mutta he kääntävät keskustelun vartijoihin. Näille nuorille oli muodostunut huonojen kokemusten myötä selkeästi epäluottamuksellinen asenne kontrollitoimijoita kohtaan.

C: Ei, vartijat on. Apinoiksi kutsunut ja neekeriks. Sit tossa hotel Kämpissä oli kerran yks järjestyksenvalvoja, joka sano että painu vittuun täältä vitun neekeri. Siellä oli yks futispelaaja, mä haluun vaan nähdä mun idolit. Mitä pahaä siinä on? Ei se tee musta apinaa kummiskaan. Se mua häiritsee. Jos mä oisin aiheuttanut häiriötä mä oisin varmasti ymmärtäny, mut mä olin ihan rauhassa. (O15 kolme nuorta miestä)

Vaikka osalla oli negatiivisempi asenne poliisia kohtaan, huomattavaa on myös, että moni pyrki välttämään kontrollitoimijoiden leimaamista samanlaisiksi korostaen yksilöllisiä eroja sekä moninaisia näkemyksiä, kuten tässä esimerkissä:

A: Se aina riippuu kuka sun luo tulee. Ei silleen, et se on poliisi, heti se on huono. Tai että se on poliisi, tietenkin se on hyvä (...). Mut jos poliisi tulee suoraan ulkomaalaisen luo, se tuntuu syrjinnältä, että olet ulkomaalainen. Se tulee automaattisesti, kun on ite taustaltaan muualta niin aina kokee rasismia, melkeen päivittäin, niin tuntuu et kaikki on nykyään-. (... ..)

A: Me kaikki nuoret ollaan erilaisia, et kun meitä näkee jossain, niin ei tarvitse heti olettaa et me ollaan tekemässä jotain, koska olemme kaikki ihmisiä ja erilaisia. (J10, kaksi nuorta naista)

Esimerkissä näkyy myös, kuinka nuori pyrkii sanallisesti vastustamaan yleistä leimaa tai

stereotypisointia kuvaamalla sitä, että kaikki nuoret ovat erilaisia. Nuori kuitenkin toteaa, että jos poliisi tulee suoraan luokse, ”se tuntuu syrjinnältä”. Nuori liittyy tilanteesta heittävästi tunteensa ja ajatuksensa päivittäisiin rasmin kokemuksiinsa vastustaen sitä tuomalla kokemuksensa esiin (Ellefsen & Sandberg, 2021). Näistä esimerkeistä voisi tulkita, että leima tarkoittaa nuorille myös sitä, että heitä kohdellaan massana etnisen taustan tai iän perusteella eikä huomioida yksilöitä. Siksi he myös pyrkivät puhumaan poliiseista yksilöinä eikä ”leimaamaan kaikkia”. Nuorilla oli myös ehdotuksia siihen, miten tilanteita voisi parantaa, kuten yllä oleva sitaatti siitä, että kaikkia nuoria kohdeltaisiin yksilöinä eikä stereotyyppisten leimojen kautta.

Lopuksi on hyvä huomioida, että tilanteet saattoivat olla pelottavia, nöyryyttäviä, häpeällisiä ja kontrollitoimijoita pyrittiin välttämään (Himananen, 2019). Kontrollin ja leiman pelko tai välttely tuli toisinaan esiin myös siinä, että osa nuorista empi, soittaisivatko he poliisille, jos tarvitsisivat apua. Tämä voi olla haitallista, jos esimerkiksi nuori on päihtyneenä ja vaarassa, mutta apua ei uskalleta pyytää sanktioiden pelossa (Saarikkomäki, 2017). Haastatteluista välittyi huoli maineesta ja siitä, mitä muut ajattelevat, kun nuori nähdään tekemisissä poliisin tai vartioiden kanssa. Myös tämä huoli maineesta osaltaan kuvaa kontrollin, leiman ja identiteetin kytkeytymistä toisiinsa ja sitä, että leimassa on kyse sosiaalisesta prosessista (Chavez & Rocheleau, 2020). Eryityisesti naapurit ja läheiset, mutta myös tuntemattomat ohikulkijat, mainittiin. Samoin tilanteissa, joissa poliisiin koettiin lähestyvän oikean syyn perusteella, pysäytyksen toivottiin tapahtuvan sivummalla. Nuoret nostivat esiin huolen, että leima ”maahanmuuttajat ovat rikollisia” vahvistuu kun muut tulkitsevat pysäytyksen tapahtuneen rikosepäilyn vuoksi silloinkin,

kun nuori koki olevansa syytön. Siten pelkkä kontrollitoimijoiden kanssa tekemisissä oleminen voi luoda leimaa, vaikei siitä koituisi sanktiota.

YHTEENVETO JA POHDINTA TUTKIMUKSEN RAJOITUKSISTA

Kriminologisessa keskustelussa on hiljattain painotettu, että keskustelua leiman ja etnisyyden suhteesta on tärkeä nostaa esiin (Chavez & Rocheleau, 2020). Artikkelin laajentaa aiempaa tutkimusta etnisten vähemmistöjen ja kontrollitoimijoiden suhteista Suomessa. Haastatteluihin osallistuneiden nuorten kertomusten kautta välittyy kuva siitä, että epäilyn alaisena oleminen ja rikollisen leima vaikeuttavat arkielämää ja haastaa heidän kuumistaan yhteiskuntaan, omakuvaa ja identiteettiään. Toisaalta nuoret myös vastustivat leimoja ja heihin kohdistuvaa syrjintää (McAra & McVie, 2012; Ellefsen & Sandberg, 2021). Leima ei ole kuitenkaan pelkkä virallinen merkintä viranomaisten tiedoissa tai mahdollinen rikollisuuden tai normirikkomusten osoitin, kuten teoriaperinteessä on huomioitu (esim. Wiley & Esbensen, 2016; Lemert, 1951; 1967). Leima on myös paljon hienovaraisempia kohtaamisia ja vuorovaikutustilanteita viranomaisten kanssa, tulkittaa syrjivästä ”tuntomerkeistä” tai pelkoa ja häpeää siitä, mitä muut ihmiset ajattelevat kontrollin kohteeksi joutumisesta. Leima voi olla myös kontrollitoimijoiden näkökulmasta ”pienenä” tai yksittäisenä nähtyjä puuttumistoimenpiteitä, kuten nimen ylös kirjoittaminen tai henkilöllisyystodistuksen kysyminen. Vaikka suhtautuminen puuttumistilanteisiin myös vaihtelee, kohtaamisten toistuvuus, jatkuvuus ja niille annetut laajemmat merkitykset syrjinnän ja arkipäivän rasmin ketjussa

tekevät näistä merkityksellisiä nuorten elämässä (ks. Keskinen ym., 2018; Ellefsen & Sandberg, 2021). Samanlaisia havaintoja syrjinnästä ja rakenteellisesta rasismista on tehty myös kriminologian ulkopuolella (esim. Kääriälä ym., 2020; Yhdenvertaisuusvaltuutettu, 2020).

Nuoret kokivat, että heidän rodullistettu ”ei-vaalkoinen” tai ”maahanmuuttajan” ulkonäkönsä oli seikka, joka poliisin ja vartijoiden näkökulmasta näyttäytyi epäilyttävänä ja potentiaalisena rikollisena tai häiriön aiheuttajana. Tämä näkyi käytännöissä, joissa puhuttiin tuntomerkeistä ja henkilöpapereiden tarkastamista, tai häätämistä, katsomisesta ja seuraamisesta. Tärkeää on huomata, että myös yksityisen turvallisuusalan toimijat osallistuvat tähän kontrolliin julkisessa ja yksityisessä tilassa. Myös Pysäytetyt-hankkeessa nostettiin esiin ihmisten huonot kokemukset yksityisestä turvallisuusalasta Suomessa (Keskinen ym., 2018). Lisäksi Saarikomäki ja Alvesalo-Kuusi (2020) kuvasivat, kuinka vartijat seurasivat etnisiä vähemmistönuoria tiiviisti kaupassa tai häätivät heitä pois nuorten oleilupaikoilta.

Tulokset nuorten kokemuksesta siitä, että kontrolli ja epäily kohdistuvat heihin valikoivasti etnisen vähemmistötaustan takia, ovat osin samanlaisia aiemman tutkimuksen kanssa (ks. esim. Gabbidon, 2003; Pettersson, 2014; Feinstein, 2015; Flacks, 2018; Kulmanen, 2018; Keskinen ym., 2018; Egharevba, 2021). Valikoiva kontrollin kohdistuminen on myös leimaamisteorian aiemmin huomioima seikka (Lemert, 1951). Myös toiseuden määritelmä liittyy teoriaan (Becker, 1963; ks. myös Keskinen ym., 2018). Toiseuden kokemus tuli esiin nuorten kertoessa kohtaamistilanteista ja käsitteissä, joita he käyttivät. Haastatteluissa tuli esiin, kuinka koko elämänsä Suomessa asuneet nuoret ko-

kivat epäilyn kohdistumisesta heihin ”ulko-maalaisuutensa” takia. Vaikka haastatteluissa ei aina suoraan viitattu identiteetin muuttamiseen tai ”poikkeavan identiteetin muodostamiseen”, josta leimaamisteoriassa puhutaan, jatkuva epäilyn ja leiman alaisena olemisella voi ajatella olevan yhteys identiteetin rakentamiseen. Aiemmassa tutkimuksessa on huomioitu, että poliisin toimintatavat kommunikoivat kuulutko yhteiskuntaan ja kansakuntaan (Keskinen ym., 2018; Solhjell ym., 2019).

Jatkossa olisi hyvä suunnitella spesifisti leimaan liittyviä kysymyksiä ja hyödyntää esimerkiksi pitkittäisaineistoa tai elämänkerrallisia haastatteluja. Tutkimuksen rajoituksena on, että tulosten perusteella ei voida sanoa, johtavatko kontrollitoimenpiteet ja leimat rikollisuuden syntymiseen tai vahvistumiseen, vaan tähän tarvittaisiin erilaista tutkimusasetelmaa. Tätä ei voida kuitenkaan sulkea pois, ja artikkelin tarkoituksena oli tuoda huomiota kontrollin negatiivisiin vaikutuksiin ja nuorten käsityksiin leimasta (ks. myös Korander, 2014). Herää kuitenkin ajatus siitä, että nuorten tulee olla hyvin vahvoja, jos he luovivat läpi stereotyyppisten leimojen keskellä menettämättä luottamusta yhteiskuntaan. Toisaalta, vaikka tässä tarkastellaan nuoria kontrollin kohteena, tämä ei tarkoita etteivätkö he olisi aktiivisia toimijoita, jotka voivat vastustaa syrjintää eri tavoin (Ellefsen & Sandberg, 2021). Lisäksi tutkimuksen rajoituksista on huomioitava, että osallistujat olivat työ- tai kouluelämässä, ja marginalisoidumpien ryhmien kokemuksista tarvitaan lisää tietoa (ks. esim. Kainulainen ym., 2017). Tässä keskityttiin nuorten näkemyksiin, ja jatkossa olisi hyvä haastatella myös poliiseja ja vartijoita uusista näkökulmista (ks. Saari, 2010; Keskinen ym., 2018).

Artikkeli keskittyi valikoivuuteen etnisen vähemmistöidentiteetin perusteella (ja mainittu

myös nuori ikä) ja muiden taustatekijöiden käsittely on rajattu pois (ks. näistä esim. McAra & McVie, 2012; Saarikkomäki & Kivivuori, 2016; Solhjell ym., 2019; Schclarek Mulinari & Keskinen, 2020). Lisäksi on huomioitava, että laadullisella analyysillä ei ole tarkoitus mitata pysäytysten useutta tai ylikontrollia ('over-policing') verrattuna vähemmistöryhmien ja valtaväestön välillä, mikä on tärkeä kysymys jatkossa tutkia lisää (ks. Keskinen ym., 2018). Ongelmaksi nousee, että mikäli jotain ryhmää pysäytetään enemmän, mahdollisia rikoksia myös havaitaan enemmän, mikä voi tuottaa vääristymää poliisitilastoihin sekä pitää yllä leiman kehää. Laadullisen analyysin esiin nostamat nuorten tulkinnat siitä, miten heitä kohdellaan verrattuna valtaväestöön, kertovat kuitenkin samanlaisesta ilmiöstä. Se että haasteluissa tuli esiin moninaisia pohdintoja etnisyyden merkityksestä ja että nuoret joutuivat mahdollisesti uudelleenrakentamaan identiteettiään ja miettimään kontrollin välttelyn keinoja, antaa aihetta myös käytännön toimijoille kiinnittää huomiota negatiivisiin kokemuksiin. Kiinnostava vertailukohta on, että aiempi tutkimus valtaväestönuorten kokemuksista poliisi- ja vartijakontrollista ei havainnut vastaavia pysäytyksiä liittyen henkilöllisyystodistuksen kysymiseen tai ylikontrolliin oletetun kansallisuuden, ulkonäön tai ihonvärin perusteella (nuori ikä sen sijaan oli myös mainittu, ks. Saarikkomäki, 2017).

Suuri osa kansalaisten ja viranomaisten suhteita käsittelevästä viimeaikaisesta tutkimuksesta on keskittynyt prosessuaaliseen oikeudenmukaisuuteen (esim. Kääriäinen & Niemi, 2014; Bradford, 2014; Murphy & Mazerolle, 2018; Saarikkomäki & Alvesalo-Kuusi, 2020; Saarikkomäki ym., 2020; Egharevba, 2021). Tulokset ovat osoittaneet, että epäreiluksi koettu kohtelu heikentää viran-

omaisluottamusta niin valtaväestön kuin vähemmistöjenkin keskuudessa (emt.). Tämän takia myös kontrollin leimaavat piirteet on hyvä huomioida. Tässä artikkelissa ei valittu prosessuaalisen oikeudenmukaisuuden lähestymistapaa, koska haluttiin käydä keskustelua eri näkökulmasta kuin viranomaisluottamuksen ja legitimitetin osalta (lisäksi projektin aiemmissa tutkimuksissa on käsitelty tätä, ks. esim. Saarikkomäki ym., 2020). Toisaalta kiinnostavaa on, että teorioista löytyy myös yhtäläisyyksiä kuten se, että molemmissa tarkastellaan kontrollin kielteisiä vaikutuksia, huomioidaan kontrollin valikoivaa kohdistumista sekä poliisikontrollin merkitystä yhteiskuntaan kuulumiselle. Teoriaperinteiden välillä on myös eroja kuten se, että leimaamisteoriassa kiinnitetään tarkempaa huomiota muun muassa sanktioiden vaikutuksiin leimaa tai rikoskäyttäytymistä lisäävänä, ihmisten omakuvaan sekä kohtaamistilanteiden merkitykseen (vrt. prosessuaalisen oikeudenmukaisuuden kyselyissä tutkitaan usein käsityksiä poliisista eikä aina eritellä, onko henkilöllä omakohtaisia kokemuksia).

Lisäksi on muistettava, että poliisien ja vartioiden kohtaamisilla on vähemmistönuorten näkökulmasta hyviäkin puolia, kuten avunsaanti, turvallisuuden kokemus, yleinen luottamus tai oikeudenmukainen kohtelu (Honkatukia & Suurpää, 2007; Saarikkomäki ym., 2020). Nuoret muistivat onnistuneet, ei syrjiväksi tulkitut tilanteet, eivätkä halunneet leimata kaikkia kontrollitoimijoita samanlaisiksi. Yksittäisten kontrollitoimijoiden tavoite ei myöskään ole välttämättä leiman luominen, eikä toisaalta huonoja kokemuksia kontrollitoimijoista pidä liittää vain yksittäisten ”mätien omenoiden” ongelmaksi, vaan keskustelu rakenteellisesta syrjinnästä on keskeistä (ks. Schclarek Mulinari & Keskinen, 2020). Kriminologisissa keskusteluissa

on viime aikoina painotettu etnisyyden ja rodullistamisen tutkimisen tärkeyttä ylipäänsä ja myös laadullisesta näkökulmasta (Parmar ym., 2020; Phillips ym., 2020). Nuorten kohdalla myös leimaamisen välttäminen on erityisen tärkeää (Harrikari, 2008; Pekkarinen, 2010; Goldson, 2013). Tutkimuksen tulokset nostavat esiin sen, että poliisin ja turvallisuusalan käytännöissä olisi tärkeää huomioida se, miten ehkäistä näitä syrjiviä kokemuksia ja leimavaikutuksia. Tulokset viittaavat siihen, että kontrollin (ei-aiotut) negatiiviset seuraukset ja moninaiset merkitykset tulisi huomioida tarkemmin myös kontrollitoimijoiden koulutuksessa.

KIRJALLISUUS

- Alberton, A. & Gorey, K. (2018). Contact is a stronger predictor of attitudes toward police than race: a state-of-the-art review. *Policing: an international journal of police strategies & management*, 41, 2–23.
- Becker, H.S. (1963). *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. New York: The Free Press.
- Bradford, B. (2014). Policing and social identity: procedural justice, inclusion and cooperation between police and public. *Policing and society*, 24, 22–43. <https://doi.org/10.1080/10439463.2012.724068>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3, 77–101.
- Brown, B. & Benedict, W.R. (2002). Perceptions of the police: past findings, methodological issues, conceptual issues and policy implications. *Policing: an international journal of police strategies & management*, 25, 543–580.
- Chavez, J. M. & Rocheleau, G. C. (2020). Formal Labeling, Deviant Peers, and Race/Ethnicity: An Examination of Racial and Ethnic Differences in the Process of Secondary Deviance. *Race and Justice*, 10(1), 62–86.
- Egharevba S. (2021). Tenuous relations: Ethnic-racial cultural and police disrespect in Finland. *International Journal of Police Science & Management*. Julkaistu ennakkoon verkossa. <https://doi.org/10.1177/1461355720983824>
- Ellefsen, R. & Sandberg, S. (2021). A repertoire of everyday resistance: young Muslims’ responses to anti-Muslim hostility, *Journal of Ethnic and Migration Studies*. Julkaistu ennakkoon verkossa. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2021.1894913>
- Feinstein, R. (2015). A Qualitative Analysis of Police Interactions and Disproportionate Minority Contact. *Journal of Ethnicity in Criminal Justice*, 13, 159–178.
- Flacks, S. (2018). The stop and search of minors: A ‘vital police tool’? *Criminology & Criminal Justice*, 18(3), 364–384.
- Gabbidon S. L. (2003). Racial Profiling by Store Clerks and Security Personnel in Retail Establishments: An Exploration of “Shopping While Black.” *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 19(3), 345–364.
- Goldson, B. (2013). ‘Unsafe, Unjust and Harmful to Wider Society’: Grounds for Raising the Minimum Age of Criminal Responsibility in England and Wales. *Youth Justice*, 13, 111–130.
- Grönfors, M. (1981). Poliisi – Kenen isäntä, kenen renki? *Oikeus*, 4, 242–249.

- Hall, S., Critcher, C., Clarke, J., Jefferson, T., & Roberts, B. (1978). *Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order*. London: Macmillan.
- Harrikari, T. (2008). *Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa* (Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 87). Helsinki.
- Himanen M. (2019) "Living in fear" Bulgarian and Romanian street workers' experiences with aggressive public and private policing. Teoksessa S. Keskinen, U.D. Skaptadóttir & M. Toivanen (toim.), *Undoing Homogeneity in the Nordic Region* (s. 162-178). London: Routledge.
- Holmberg, L. & Kyvsgaard, B. (2003). Are immigrants and their descendants discriminated against in the Danish criminal justice system? *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 4, 125–142.
- Honkatukia, P. & Suurpää, L. (2007). Nuorten miesten monikulttuurinen elämäntyyli ja rikollisuus (Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 232, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 80). Helsinki.
- Kainulainen, H., Savonen, J., & Rönkä, S. (toim.) (2017). *Vanha liitto: Kovien huumaiden käyttäjät 1960–1970-lukujen Hel-singistä* (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1433). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Keskinen, S., Aminkeng Atabong, A., Himanen, M., Kivijärvi, A. H., Osazee, U., Pöyhölä, N., & Rousku, V. (2018). *The stopped – ethnic profiling in Finland*. Helsinki: Swedish School of Social Science, University of Helsinki.
- Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K., & Danielsson P. (2018). *Kriminologia. Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Korander, T. (2014). *Rikottujen ikkunoiden nollatoleranssi. Tutkimus New Yorkin rikosentorjunnan uuskonservatiivimallista Suomessa* (Turun yliopiston julkaisuja, sarja C osa 390). Turku: Turun yliopisto.
- Kulmanen, K. (2018). "Nuori romani, luotatko poliisiin?" – Suomen romaninuorten kokemuksia kohtaamisesta poliisin kanssa. Suomen Romaniyhdistys ry.
- Kääriäinen, J. (1994). *Seikkailijasta pummiksi: Tutkimus rikosurasta ja sosiaalisesta kontrollista*. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisuja.
- Kääriäinen, J., & Niemi, J. (2014). Distrust of the police in a Nordic welfare state: victimization, discrimination, and trust in the police by Russian and Somali minorities in Helsinki. *Journal of ethnicity in criminal justice*, 12, 4–24.
- Kääriälä, A., Keski-Säntti, M., Aaltonen, M., Haikkola, L., Huotari, T., Ilmakunnas, I., ... , Gissler, M. (2020). *Suomi seuraavan sukupolven kasvuympäristönä: Seuranta Suomessa vuonna 1997 syntyneistä lapsista, joilla on ulkomailla syntynyt vanhempi* (Raportti 15 / 2020, Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 228). Helsinki.
- Lemert, E. M. (1951). *Social Pathology: A Systematic Approach to the Theory of Sociopathic Behavior*. New York: McGraw-Hill.
- Lemert, E. M. (1967). *Human Deviance, Social Problems and Social Control*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- McAra, L. & McVie, S. (2012). Negotiated Order: The Groundwork for a Theory of Offending Pathways. *Criminology and Criminal Justice*, 12, 347–375.
- Murphy, K. & Mazerolle, L. (2018). Policing immigrants: Using a randomized control trial of procedural justice policing to promote trust and cooperation. *Australian*

- & *New Zealand Journal of Criminology*, 51(1), 3–22.
- Parmar, A., Earle, R., & Phillips, C. (2020). Race matters in criminology: Introduction to the Special Issue. *Theoretical Criminology*, 24(3), 421–426.
- Pekkarinen, E. (2010). *Stadilaispojat, rikokset ja lastensuojelu: Viisi tapaustutkimusta kuudelta vuosikymmeneltä* (Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 102). Helsinki.
- Pettersson, T. (2014). Complaints as Opportunity for Change in Encounters between Youths and Police Officers. *Social Inclusion*, 2(3), 102–112.
- Phillips, C., Earle, R., Parmar, A., & Smith, D. (2020). Dear British criminology: Where has all the race and racism gone? *Theoretical Criminology*, 24(3), 427–446.
- Saari, K. (2009). Poliisin ja etnisten vähemmistöjen välinen suhde 2000-luvun Suomessa – kertovatko suomalaistutkimukset kahta ristiriitaista tarinaa? *Oikeus*, 38, 402–419.
- Saarikkomäki, E. (2017). *Trust in Public and Private Policing: Young People's Encounters with the Police and Private Security Guards* (Research Report 3). Helsinki: Helsingin yliopiston, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Saarikkomäki, E. & Alvesalo-Kuusi, A. (2020). Ethnic Minority Youths' Encounters With Private Security Guards: Unwelcome in the City Space. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 36(1), 128–143.
- Saarikkomäki, E., Birk Haller, M., Solhjell, R., Alvesalo-Kuusi, A., Kolind, T. Hunt, G., & Burcar Alm, V. (2020). Suspected or protected? Perceptions of procedural justice in ethnic minority youth's descriptions of police relations. *Policing and Society*. Julkaistu ennakkoon verkossa. <https://doi.org/10.1080/10439463.2020.1747462>
- Saarikkomäki, E. & Kivivuori, J. (2016). Encounters between security guards and young people: the extent and biases of formal social control. *Policing and Society*, 26, 824–840.
- Schclarek Mulinari, L. & Keskinen, S. (2020). Racial profiling in the racial welfare state: Examining the order of policing in the Nordic region. *Theoretical Criminology*. <https://doi.org/10.1177%2F1362480620914914>
- Solhjell, R., Saarikkomäki, E., Haller, M.B., Wästerfors, D., & Kolind, T. (2019). "We are seen as a threat": Police stops of young ethnic minorities in the Nordic countries. *Critical Criminology*, 27, 347–361. <https://doi.org/10.1007/s10612-018-9408-9>
- Ulmer, J.T. (2017). Special issue: policing and minority communities. *Justice quarterly*, 34(7), 1127–1128. <https://doi.org/10.1080/07418825.2017.1390869>
- Valonen, T. (2021, 3.2.2021) Etnisen profi-loinnin vastaisia toimia on jatkuvasti kehitettävä. *Yhdenvertaisuusvaltuutettu*. <https://syrjinta.fi/-/etnisen-profiloinnin-vastaisia-toimia-on-jatkuvasti-kehittava>
- Wiley, S. & Esbensen, F. (2016). The Effect of Police Contact: Does Official Intervention Result in Deviance Amplification? *Crime and Delinquency*, 62, 283–307.
- Wästerfors, D. & Burcar Alm, V. (2020) "They are harsher to me than to my friend who is blonde". Police critique among ethnic minority youth in Sweden, *Journal of Youth Studies*, 23(2), 170–188. <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1592129>

Yhdenvertaisuusvaltuutettu (2020). *Selvitys afrikkalaistaustaisten henkilöiden kokemasta syrjinnästä. Syrjintä vaikuttaa afrikkalaistaustaisten elämään kokonaisvaltaisesti*. Yhdenvertaisuusvaltuutetun selvitys.

ENGLISH SUMMARY

Elsa Saarikkomäki: Experiences of official control and labelling amongst ethnic minority youths.

Finland is characterised by the high levels of trust in the police. Recently though, discussions have been raised about ethnic profiling, and the use of force by the police, illustrated namely by the Black Lives Matter movement. Encounters between ethnic minorities and policing agents are often perceived as negative and lacking trust. However, these questions are not yet sufficiently studied. This article studies experiences of the police and private security officers among ethnic minority youths. Particularly, the analysis focuses on whether young people perceive the contacts as labelling and stigmatizing. The article is based on thematic analysis of 18 in-depth interviews (total 30 youths participated in individual and focus group interviews). Even if the study participants were born or lived in Finland for a long time, they experienced being common targets of policing due to their ethnic minority background or (assumed) immigrant background. These perceptions were based on situations where the policing agents looked for “suspects” (labelling attributes), or where the control agents asked for the identification card (assumed foreign control), as well as in general situations of maintaining law and order. The participants perceived these situations often as negative, labelling and they felt being treated as “others”. Yet, the participants also resisted stigma in different ways. The findings expand the criminological discussions of labelling and control biases from the viewpoints of ethnic minority youths. Furthermore, being often suspected and labelled as delinquent challenge belonging to society, identity and general trust.

Keywords: ethnic profiling – criminological labeling theory – youth – police – private security sector